

Kweekvlees als onderdeel van de eiwittransitie

Karen Eilers, Programmaleider Voedsel bij Natuur & Milieu. Position paper t.b.v. rondetafelgesprek Kweekvlees, d.d. 26 september 2018

Introductie

De veehouderij legt een zware last op milieu, biodiversiteit, klimaat, gezondheid en dierenwelzijn. Natuur & Milieu vindt het daarom van belang dat de overheid blijft sturen op een verlaging en verduurzaming van de vleesproductie en -consumptie in Nederland en stimulering van plantaardige vleesvervangers. Ook kweekvlees kan een rol spelen in deze zogenaamde eiwittransitie, vanwege de lage milieu-impact. Nederland heeft, mede door overheidssteun, een koppositie in de ontwikkeling van kweekvlees. Natuur & Milieu roept op om de doorontwikkeling van dit concept te ondersteunen als onderdeel van een bredere aanpak van de eiwittransitie.

Kweekvlees is vlees dat [in een laboratorium] opgekweekt wordt uit stamcellen van dieren. Deze stamcellen worden uit een (levend) dier genomen en in een kweekvloeistof van suikers, aminozuren en vetten gelegd waarin ze zich vermeerderen en spiervezels of vetweefsel vormen. Als groeimiddel werd lang koeienfoetusserum gebruikt, producenten zijn naar eigen zeggen al ver in het ontwikkelen van een plantaardig alternatief.

De urgentie van duurzaam voedsel

Door het ondertekenen van het klimaatakkoord van Parijs staat Nederland voor de flinke opgave om in 2050 de broeikasgasuitstoot met 95% te verminderen ten opzichte van 1990. De veehouderij veroorzaakt op dit moment ongeveer 10% van de uitstoot van broeikasgassen in Nederland.¹ Technische maatregelen kunnen deze uitstoot in de toekomst niet afdoende terugbrengen: als alle maatregelen genomen worden die nu bekend zijn, zal de uitstoot van de veehouderij in 2050 de gehele ruimte voor de broeikasgasuitstoot van Nederland innemen.¹ Ook zorgt de veehouderij in Nederland voor milieuproblemen door een teveel aan mest. Dit teveel aan mest komt door het grote aantal dieren die grotendeels met buitenlands voer gevoerd worden: de mest en mineralen hopen zich letterlijk op in Nederland. De Kaderrichtlijn Water wordt mede door het huidige mestbeleid in 75% van de rijkswateren niet gehaald.^{2,3} Daarnaast zorgt ammoniakuitstoot (uit mest) voor problemen in natuurgebieden. Nederland presteert (mede door de ammoniakuitstoot) het slechtste van alle Europese lidstaten op het in stand houden van typen leefgebieden voor kwetsbare soorten in natuur.⁴ Om aan de doelstellingen voor milieu, klimaat en biodiversiteit te voldoen, moet de veestapel en de vleesconsumptie in Nederland - en de rest van de wereld - afnemen. Dit is een boodschap die al vele malen overgebracht is door vele instanties.^{1,2,5}

¹ Raad voor de Leefomgeving en Infrastructuur (2018). *Duurzaam en gezond*. Den Haag.

https://www.rli.nl/sites/default/files/duurzaam_en_gezond_samen_naar_een_houdbaar_woedselsysteem_def_1.pdf

² PBL (2017). *Evaluatie Meststoffenwet 2016: Syntheserapport*, Den Haag.

<http://www.pbl.nl/sites/default/files/cms/publicaties/pbl-2017-evaluatie-meststoffenwet-2016-2258.pdf>

³ PBL (2015). *Waterkwaliteit nu en in de toekomst*.

http://www.pbl.nl/sites/default/files/cms/publicaties/Waterkwaliteit%20Beleidsstudie_4e_proef.pdf

⁴ PBL (2016). *Balans van de leefomgeving 2016*.

⁵ Natuur & Milieu (2017). *Voedselvisie*. Utrecht. <https://www.natuurenmilieu.nl/wp-content/uploads/2017/09/NM-Voedselvisie-2030-rapport-v3-ia.pdf>

De grootte van de veestapel in Nederland is grotendeels een resultante van de grote en groeiende vraag naar dierlijke producten in Nederland en in de rest van de wereld.⁶ Nederlanders aten in 2016 gemiddeld 38 kilo vlees per persoon.⁷ Na ca. 8 jaar van daling is de vleesconsumptie in het laatste jaar niet meer gedaald. Het doorontwikkelen van alternatieve en vervangende vormen van vleesproductie is daarom erg belangrijk. Plantaardige vleesvervangers zijn al heel succesvol in het namaken van vlees en worden nog steeds beter en realistischer. Dit zal steeds meer mensen over de streep trekken. Niet alle consumenten kiezen echter al standaard voor plantaardige vleesvervangers. Wel is nu al 68% van de Nederlandse consumenten flexitariër; ze eten minstens één dag per week geen vlees, dit vaak om milieu- of dierenwelzijnsredenen.⁸ Kweekvlees heeft de potentie om nog meer consumenten te laten kiezen voor een alternatief voor traditioneel geproduceerd vlees door een makkelijke manier te bieden om nog wel vlees te blijven eten, zonder dat daar een zware milieubelasting het gevolg van is. Dit is een mooie kans om veel minder schadelijke stoffen uit te stoten naar het milieu: minder broeikasgassen, fijn stof, ammoniak, etc. Dit komt omdat kweekvlees veel minder input nodig heeft dan traditioneel geproduceerd vlees.

De eiwittransitie

De urgentie van het halen van milieudoelen is echter te hoog om te wachten op kweekvlees als oplossing. Daarom vragen wij aan het Kabinet om allereerst de vleesconsumptie in Nederland terug te dringen en de traditionele vleesproductie te verduurzamen. Cruciaal hiervoor zijn voorlichting en beprijzing. Vertel consumenten waarom te veel vlees eten slecht is voor milieu en gezondheid en promoot plantaardige alternatieven. Breng vlees in het hoge BTW tarief en investeer deze opbrengsten in het verduurzamen van onze traditionele vleesproductie en in ontwikkeling van plantaardige vleesvervangers. Binnen deze bredere aanpak van de eiwittransitie kan ook de ontwikkeling van kweekvlees gestimuleerd worden.

Er is in binnen- en buitenland al een aantal startups die in de komende jaren kweekvlees op de markt willen brengen. Grote bedrijven, waaronder vleesproducenten zoals Bell Food Group en Tyson, hebben al veel geld geïnvesteerd in deze startups. Dit laat zien dat ook deze bedrijven de potentie van kweekvlees zien. Door doorbraken in het ontwikkelen van een plantaardig groeimedium, wat het gebruik van foetaal kalfsserum overbodig maakt, willen sommige bedrijven al in de komende paar jaar de markt op met hun product. Nederland zou bij uitstek een land kunnen zijn waarin deze startups voorop kunnen lopen in ontwikkeling, productie en markttoegang. Het zal nog minimaal een aantal jaar duren voordat kweekvlees wijd verkrijgbaar is tegen een concurrerende prijs. De overheid kan het proces van markttoegang versnellen door subsidie te verstrekken voor de Novel Food procedure van kweekvlees. Het bijkomend voordeel is dat de rapportage hiervan dan openbaar wordt, waardoor kweekvleesproducenten weten hoe ze kunnen bewijzen dat hun product veilig is en aan de eisen voldoet.

Conclusie

De urgentie voor het oplossen van de klimaat-, milieu- en biodiversiteitsproblemen voortkomend uit de veehouderij is groot. Wij roepen de overheid op om de eiwittransitie te versnellen door allereerst plantaardige consumptie te stimuleren en de huidige veehouderij te verduurzamen. Kweekvlees kan ook een belangrijke rol spelen in deze eiwittransitie door een duurzamer en wellicht goedkoper alternatief te bieden voor traditioneel geproduceerd vlees. Veel producenten van kweekvlees zijn al op zoek naar opschaling en markttoegang. Nederland kan een grote speler in deze productgroep worden, maar moet daar dan wel beleid voor voeren door het stimuleren van productontwikkeling met subsidies voor toetsing aan Europese veiligheidseisen.

⁶ FAO (2011). *World livestock 2011*. <http://www.fao.org/docrep/014/i2373e/i2373e.pdf>

⁷ Wageningen Economic Research (2017). *Vleesconsumptie per hoofd van de bevolking in Nederland, 2005-2016*. Wageningen. <https://s3-eu-west-1.amazonaws.com/wakkerdier/app/uploads/2017/10/18133740/171011-vleesconsumptie-rapport-WER-def.pdf>

⁸ Natuur & Milieu (2016). *Vegamonitor*. Utrecht. <https://www.natuurenmilieu.nl/wp-content/uploads/2016/09/Natuur-Milieu-Vegamonitor.pdf>